

Dansk i gymnasiet

Metamodernisme

I artiklen 'Notes on metamodernism' (2010) præsenterer de to hollandske forskere Timotheus Vermeulen og Robin van den Akker deres teori om metamodernismen, som står i kontrast til postmodernismen, og samtidig peger tilbage på modernismen. De ser en ny tendens til en æst-etisk idé, altså at der både er æstetik og etik ikke bare i litteraturen og kunsten, men i hele samfundet. Der er en bekymring over verdens tilstand, men også et håb om noget bedre og et fokus på (samfunds)problemer såsom økonomisk råddenskab, overvågningssamfundet og de voldsomme klimaforandringer. Men samtidig er der ikke tiltro til, at de politikere, der skal løse problemerne, er i stand til at løse dem.

Timotheus Vermeulen og Robin van den Akker mener, at metamodernismen tager afstand og adskiller sig fra postmodernismen. En postmodernismen, som de blandt andet beskriver med ordene pastiche og parataks. Disse ord kræver en forklaring. Postmodernismens pastiche består i, at man blander forskellige, allerede tilgængelige former ud fra en forestilling om, at man ikke kan lave noget nyt, noget originalt – alt er lavet før. Man 'stjæler' fra andre værker, låner deres hovedpersoner, bruger en genre eller blander forskellige genre. Pastiche er også knyttet til parodien, og parodien er knyttet tæt til det humoristiske og ualvorlige. Man tager ikke alvorlige emner op, men forholder sig indifferent i kunsten og bruger kunsthistoriens, litteraturhistoriens former og forfatteres tekst som en overfladisk buffet, man kan tage og plukke i. Det er en sampekultur.

Parataktisk bruges typisk i forbindelse med beskrivelse af argumentation eller sætningsstrukturer, der kan være 'parataktiske'. 'Parataktisk' betyder 'sideordnet'. I postmodernismen stilles pointer, standpunkter side om side i et fladt værdihierarki, hvorved et hierarki så at sige ødelægges, idet et hierarki består i, at noget er overordnet noget andet (hypotaktisk). En sådan hypotaktisk opstilling, et værdihierarki, gør postmodernismen op med (i form af poststrukturalisme) med det parataktiske. Her bliver alt ligestillet og noget er ikke

bedre end noget andet. Et eksempel er Baz Luhrman “Everybody is free (to wearsunscreen)”, hvor at påføre sig solcreme sidestilles med at lære sine forældre at kende og være god imod sine søskende. Her bliver banaliteter som at huske at bruge tandtråd sidestillet med lomme filosofiske værdisæt, som at respektere de ældre og ikke at såre andre følelsesmæssigt.

Det er på den baggrund af Timotheus Vermeulen og Robin van den Akker opstiller en forståelse af metamodernismen, som gør op med postmodernismen og vender tilbage til en modernisme, men i en ny forståelse, som gør den anderledes i modernismen. Metamodernismen er konsolideret i postmodernismens forståelse af, at alt er konstruktioner, men gør op med postmodernismens mistillid til Sandheden med stort S og i bestemt form samtidig med, at metamodernismen er bevidst om, at denne Sandheden netop ikke findes. Så på den måde opsøger metamodernismen en forestilling om en sandhed, men med en klar bevidsthed om at en sådan sandhed ikke kan opnås eller erkendes.

Et eksempel er Ursula Ankjær Olsens digtsamlingen *Ægteskabet imellem vej og udvejen* (2005). Konsekvent bliver enhver position og holdning til et emne undermineret og udfordret, men der er hele tiden en søgen efter en sandhed, en klar forståelse, et standpunkt. Og trods forviklinger og udfordringer af standpunkter og positioner, så lader der alligevel gives indtryk af et værdihierarki, men et værdihierarki, som også anfægtes, og som, digterjeget er bevidst om, er en konstruktion.

Så modernismens naive forestilling om en sandhed trækker metamodernismen på, men med en klar postmodernistisk vished om, at der ikke gives nogen sandhed. Så der søges alternativer til den virkelighed, digterjeget eller fortælleren er placeret i, men samtidig vidende, at der grundlæggende ikke gives nogle holdbare alternativer.

Som med postmodernismen anvender metamodernismen det flerstemmige, pluralismen, dekonstruktionen og ironi, men den bruges med håb og ambition om at finde noget andet, hvilket netop kendetegner modernismen. Postmodernismen ville afvise forestillingen om, at der skulle være noget håb eller være noget andet. Derfor indeholder metamodernismen modernismens begær efter noget andet end den nuværende tilstand, mens postmodernismen ender i en apati

Metamodernismen svinger således imellem modernismens entusiasme, seriøsitet og søgen efter en sandhed og postmodernismens ironi og useriøsitet, mellem håb og melankoli, mellem det naive og det oplyste, imellem empati og apati, imellem enhed og flerhed, imellem renhed og tvetydighed. Metamodernismen er i en konstant svingende bevægelse frem og tilbage imellem sådanne modsatrettede positioner, følelser, og man kan sige, at der foregår en form for forhandling imellem tekstens forskellige positioner. Også formmæssigt kan den svingning finde sted.

Metamodernismen er derfor alvorlig, peger på problemer, er i en desperation over tingenes tilstand samtidig med, at den er udtryk for apati og modløshed. Der er håb samtidig med, at håbløsheden er et grundvilkår for verden.

Kilde: Timotheus Vermeulen og Robin van den Akker: “Notes on metamodernism” *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010

Opdateret 6. maj 2026

Copyright Jan Aasbjerg Haugaard Petersen

Copyright - Jan Aasbjerg Petersen - gymdansk.dk